

MADEN MÜHENDİSLİĞİ VE MADEN MEVZUATI (*)

A Erkin KARAÖZBEK
1972 / 1818

Maden Mühendisliğinin ihbar döneminden, madenin istihracına kadar geçen dönemde Maden mevzuatı çerçevesinde uygulama alanında gözönüne alacağı durumlar ve takip edeceği yollar:

Maden Mevzuatı:

Madenler ile ilgili her türlü hukuki düzenlemeleri ihtiva eden kanun, nizamname (tüzük) ve yönetmelikler gibi hukuk kurallarını kapsayan yazılı metin. Bu mevzuatı içeren Maden Kanunu ve Yönetmeliği ile buna bağlı diğer kanunların bazıları; İş Kanunu, Orman Kanunu, Tabii Varlıkları ve Eski Eserleri Koruma Kanunu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının yürürlüğe koyduğu İşçi Sağlığı ve İşgüvenliği ile ilgili kanun ve yönetmelikler, Borçlar Hukuku (İş Akti), Kıyı Koruma Kanunu, Çevre Kanunu gibi kanunlardır.

Maden Mühendisliği

Arz kabuğu içinde bulunan element (basit) bileşik (mürekkep) veya karışım (mahlut) haldeki metalik veya nonmetalik maddeler ile diğer hammaddelerin günün ekonomik değerleri çerçevesinde belli ve yazılı hukuk kurallarının ışığı altında arama, değerlendirme ve istihraç işinin yapılmasına maden mühendisliği denir.

ANAYASA MADDE 168. Tabii Servetler ve Kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkı belli bir süre için, gerçek ve tüzel kişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletilmesinin, devletin gerçek ve kişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzel kişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanısında gösterilir.

Anayasanın bu açık hükmü gereği

6309 Sayılı eski Maden Kanunu değiştirilerek 15.06.1995 tarihinde 32J3 sayılı yeni Maden Kanunu yürürlüğe girmiştir. Gerekçe olarak mevcut 50-60 bin adet maden sahasının ancak 5000 adedinin çalıştırıldığı ve 6309 sayılı maden kanununun gelişen teknoloji karşısında yetersiz kaldığı zikredilmiştir. Mevcut yürürlükteki Maden Kanunu'nun 1. maddesi madenlerin aranması, işletilmesi, üzerinde hak sahibi olunması ve terk edilmesi ile ilgili esas ve usulleri düzenler. 1. maddedeki bu ifade ile başlayan Maden Kanunu, tabiiatta bulunan maddeleri 5 ayrı grupta toplamıştır.

1.Enerji Madenleri, 2.Metal Madenleri, 3.Sanayi Madenleri, 4.Kıymetli taşlar, 5.Yukarıdaki Madenleri ihtiva eden ve bu madenlerin eldesinde kullanılan gazlar ve sular.

Yukarıda isimlendirilen madenler, gerek Anayasanın 168.maddesi gereği ve gerekse Maden Kanunu'nun 4.maddesi gereği Devletin Hüküm ve Tasarrufu altında olup, içinde buldukları arzın mülkiyetine tabi değildir.

Maden Hakkı

Madenlerin Hakları, medeni hakları kullanmaya ehil TC vatandaşlarına, madencilik yapabileceği statüsünde yazılı TC Kanunları'na göre kurulmuş tüzel kişiliğe haiz şirketlere, bu hususta yetkisi bulunan kamu iktisadi teşebbüsleri ile müesseselere bağlı ortaklıkları ve iştirakları ile diğer kamu kurum, kuruluş ve idarelerine verilir.

İlk Müracaat

Maden Hakkı'na haiz gerçek veya tüzel kişi kanuna ek yönetmelikteki form gereği hazırlayacağı arama ruhsatı müracaat formunu doldurur ve gerekli harç ve teminatları ilgili kurumlara yatırarak Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne formu verir.

Formun doldurulmasında, ruhsatın talep edilen sahanın 1/25000 ölçekli paftasının veya paftalarının numarası ile saat ibresi yönünde sağa ve yukarı koordinat değerlerini bildiren noktaları ile sınırlandırılması esas gözönüne alınır.

En çok 4 adet birbirleri ile bir noktada bağlantılı pafta üzerinde noktalar sınırlandırılmalıdır.

Mermer ruhsatları için en fazla 250 ha, göl sularının ihtiva ettiği madenler için 2000 ha'a kadar ayrı ayrı müracaat yapılır (alan açısından diğer bütün madenler için ise, alan sınırlaması olmaksızın ve maden ismi belirtilmeksizin müracaat yapılır ve ruhsat alınabilir.

Yapılan müracaat sonunda sahanın müsait olması halinde Maden İşleri Genel Müdürlüğü (MİGEM) müracaatçıya 15 gün süre vererek hesaplanan alan üzerinden yatırılması gerekli teminat miktarını bildirir.

Arama ruhsat harcı Vergi Dairesi'ne ve Maden Arama Ruhsatı teminatı da Etibank'a yatırılarak makbuzlarının MİGEM'e ibrazı ile maden arama ruhsatı alınır.

Memleket kara sınırlarından itibaren ufken 500 m mesafede maden arama ruhsatı verilmez. Kara suları iç sular ve bunların altındaki yerler bu sınırlamaya tabi değildir.

Belediye İmar sahaları ve mücavir alanlar içindeki maden arama faaliyeti için belediyeden müsaade alınarak yapılır.

Orman, ağaçlandırma alanlarında, askeri yasak bölgelerde ve sit alanları yakınında madencilik faaliyetinde bulunulması ilgili kanun hükümlerine göre izne tabidir.

Amme hizmeti veya umumun istifadesine tahsis edilmiş mahallerde ve bu tür tesislere ufken 60 m mesafe dahilinde arama yapılabilmesi Bakanlığın iznine tabidir.

Buralara ufken 60 m avlu bağ ve bahçelere 20 m mesafede maden aran-

(*) Bu yazı, Odamız İstanbul Şubesi için Sn. Erkin Karaözbeğ tarafından hazırlanan "Maden Mühendisliği ve Maden Mevzuatı " isimli konferans notlarından özetlenmiştir..

ması ve işletilmesi mülk sahibinin i/nine bağlıdır. Bu madde hükümlerine tabi yerlerde izinsiz faaliyetle bulunmanın tespiti halinde yatırılan teminatın 1/3'i irat kaydedilir. Tekerrürü halinde teminatın tamamı irat kaydedilerek ruhsat fesholunur.

Arama ruhsatı 8'er aylık 3 arama dönemi ve 6 aylık proje hazırlık dönemi olmak üzere toplam 30 aydır, süre uzatılamaz.

Her 8 ayda bir yönetmeliğin ekinde verilen Form'a göre Arama Faaliyet Raporu hazırlanarak en az 1 jeoloji ve 1 maden mühendisi tarafından imza edilip MİGEM'e verilir. Süresi içinde verilen arama faaliyet raporuna binaen ruhsat sahibine teminatın 1/4'i iade edilir. Madencilik faaliyetleri bu kanun hükümlerine göre devamı süresince teknik ve mali konularda yapılan yazılı beyanlar ile yetkili kişilerce tanzim edilen raporları doğru kabul eder.

Teknik elemanlar sadece ihtisas sahibi oldukları konularda beyanda bulunabilirler ve sorumludurlar. Ruhsat sahipleri ise teknik konular dışındaki tüm beyanlardan sorumludurlar.

Beyanlardaki hata ve noksanlıklar gerekçe bildirilerek sureti ile verdikleri tarihten itibaren 2 ay içinde düzeltilebilir.

Ancak gerçek dışı yanıltıcı, kanun hükümlerinin icraatını engelleyen, haksız surette hak iktisab eden veya hak iktisabına sebep olan teknik elemanların durumları belirlendiği tarihten itibaren 3 yıl süre ile bu kanun nezdinde yapacakları beyanlar geçersiz sayılır. Bu husus bağlı oldukları meslek teşekküllerine ve ilgililere bildirilir.

Bu fiillerden dolayı da ruhsat sahiplerinin teminatı irat kaydedilir ve teminatının 5 katına çıkartılarak yenilenmesi istenir. Teminatın tamamlanmaması halinde 3 aylık süre sonunda ruhsat feshedilir veya bu işlemin tekrarı halinde de ruhsal feshedilir. Bununla birlikte Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükümleri mahfuzdur.

Madencilik faaliyetlerinin denetimi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na aittir. Bakanlık bu denetimi ya kendi bünyesindeki Maden İşleri Genel Müdürlüğü kanalı ile veya ihtisaslaşmış kurum olarak nitelendirdiği TKİ, ETİBANK, MTA,

Arama safhası sonunda, ruhsat sahibi arama ve rezerv çalışmalarının olumlu bir gelişme gösterdiğini, arama ve diğer faaliyetlere bir süre daha devam edilmesi ile daha büyük işletme veya tesis kurma imkânının doğabileceğini beyanla ön işletme ruhsatı talebinde bulunur.

TTK, EİE İdaresi, DSİ, TDÇİ, Karayolları, TEK, Sanayi ve Ticaret, Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı'na bağlı kuruluşlar kanalı ile yaptırabilir.

Arama devresinde faaliyet raporları ile tesbit edilen görünür rezervin 1/10'ine kadar maden istihraç edilip satılabilir. Maden istihracı. Genel Müdürlüğün kabul ettiği fenni nazaratçı olarak 1 maden mühendisi nezaretinde yapılır. İstihraç işlemi kanununun 12. maddesinde öngörülen sevk fişi ve kantar fişi ile yapılmalıdır. Talep edilen miktardan fazla istihraç yapıldığı ve satıldığı takdirde suç tarihindeki rayiç değerinin 5 katı ağır para cezası uygulanır ve maden müsadere edilir. Bu işlemlere başlamadan önce arama safhasında bulunan madenin adının belirtilmesi şarttır.

Arama safhası sonunda, ruhsat sahibi arama ve rezerv çalışmalarının olumlu bir gelişme gösterdiğini, arama ve diğer faaliyetlere bir süre daha devam edilmesi ile daha büyük işletme veya tesis kurma imkânının doğabileceğini beyanla ön işletme ruhsatı talebinde bulunur.

Ön işletme projesi kanununun eki olan yönetmelikte belirtildiği şekilde 1 maden mühendisi tarafından hazırlanır. Proje ekinde ön işletme ruhsat harcı makbuzu ve ön işletme ruhsat teminatının ilgili bankaya yatırıldığına dair makbuz bir dilekçe ile MİGEM'e verilir. Ön İşletme Ruhsatı 3 yıldır. Her yıl sonunda en az 1 jeoloji ve 1 maden mühendisi tarafından hazırlanan ön.işletme faaliyet raporu MİGEM'e verilir. Ön işletme faaliyet raporu yönetmeliğin ek formundaki gibi düzenlenir.

Ön işletme ruhsatı safhasında da tespit edilen görünür rezervin 1/10'i mertebesinde maden istihracı, arama ruhsatı safhasındaki şartlara binaen yapılır.

3 yıllık Ön İşletme Ruhsatının sonunda saha sahibinin işletme ruhsatına haiz olması için ve ayrıca da işletme izni alabilmesi için Maden Kanunu'nun 24. maddesi ve yönetmeliğin 12. ve 13. maddesine göre yönetmeliğe ek form 9'da belirtilen şekilde en az bir maden mühendisi tarafından hazırlanan işletme projesini Bakanlığa sunar. Bu proje ekinde işletme ruhsat harcı

